

Rákóczi Attila

A vidékfejlesztést szolgáló kormányzati intézkedések komplex végrehajtása a területi közigazgatásban

The Measures of Rural Development in the Territorial Public Administration

Összefoglalás

Egész Európára, sőt a világ számos térségére jellemző tendencia az urbanizáció (városiasodás), vagyis a vidéki (rurális) térségekből a városi térségekbe történő elvándorlás. Hazánkban a lakosság közel kétharmada városi térségben él. Ezen tendencia számos tényező miatt kedvezőtlen, melynek megállításáért és megfordításáért különféle intézkedéseket vezetnek be az országok. Hazánkban is több, egymással összefüggő támogatási formát alakított ki a Kormány a vidéki térségek megerősítése érdekében. Utóbbiak végrehajtása több kormányzati szervet érint, ugyanakkor jelentős szerepet tölt be a Miniszterelnökség, így a területi közigazgatás szervei, a megyei kormányhivatalok is. A tanulmányban a Békés Megyei Kormányhivatal példáján mutatom be az érintett hatásköröket, jó gyakorlatokat. A vidék fejlesztését célzó hatásköröket a kormányhivatalok integrált szemléletű hatóságként, az eljárásokat és a hatósági feladatokat összefűzve, hatékonyan, komplex megközelítésben hajtják végre, jó gyakorlatokat is kialakítva és alkalmazva. Ennek eredménye, hogy a kitzűzött kormányzati feladatok maradéktalanul kerülnek ellátásra a vidéki térségek népességmegtartó képességének növelése érdekében.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: F16, H83, M21, P16, Q13, Z18

Kulcsszavak: vidékfejlesztés, hatósági feladatok, területi közigazgatás, jó gyakorlat

DR. RÁKÓCZI ATTILA PHD, főigazgató, Békés Megyei Kormányhivatal, egyetemi adjunktus, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidék- és Területfejlesztési Tanszék (rakoczi.attila@bekes.gov.hu).

Summary

Urbanisation, a migration process from rural areas to more urban ones, is currently a tendency existing all throughout Europe as well as in several parts of the world. In Hungary, nearly two thirds of the population live in urban areas. Such a tendency seems unfavourable due to several factors therefore countries tend to set up various measures to cease and reverse the process. In our country, the Government has also created several cohesive subsidies and allowances to promote and strengthen rural areas. Executing and implementing them concerns various government bodies, while territorial public administration bodies, namely government offices, play a significant role. The relevant tasks and duties, good practices are presented in the current study via the example of the Government Office of Békés County. The government offices implement the tasks and duties targeting rural development as an authority having integrated approach through linking the procedures and official duties in an effective and complex way thus creating and applying good practices. Consequently, the government tasks and duties set up to increase the ability of retaining the local population are fully accomplished.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: F16, H83, M21, P16, Q13, Z18

Keywords: Rural development, public administration, territorial administration, good practise

BEVEZETÉS

A vidéki térségekből a városi térségekbe történő vándorlás számos összetett, kedvezőtlen folyamatot indíthat el. A vidéki lakosságszám csökkenése az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés minőségét csökkenti, a fejlesztésekhez szükséges „kritikus tömeg” hiányát idézi elő. Mindemellett a városi térségekre pedig a tömeg miatti nyomás gyakorol negatív hatást, mely az ellátó rendszerekre (egészségügy, oktatás-nevelés, közlekedés stb.), a kedvezőtlen lakhatási lehetőségekre irányul. Társuló folyamatai mellett kedvezőtlen területi és gazdasági különbségeket teremt (Egri, 2017a,b). Ezekon felül a vidéki természeti térség „gazdátlanná”, műveletlenné válhat.

A vidék mára újabb funkciókat is kapott. Már nem egyszerűen az élelmiszeralapanyag-ellátás színhelye, hanem újabb feladatok ellátásáért felelős területté is vált (Káposzta, 2020). Tájékepi funkciókkal bír (Rákóczi, 2016), a környezet megővésának és megtartásának, az alternatív foglalkoztatásnak a helyszíne, a hagyományok, örökségek bemutatásának a tere, posztmodern élvezeti cikk (Farkas, 2002). Utóbbi erősíti Bujdosó és szerzőtársai (2015) kutatása is. A vidék élhetőbbé tételében súlyponti szerep jut a környezet- és természetvédelemnek, fenntarthatóságnak is. Hazánkban az elmúlt évtizedben az ökológiai területek nagysága 236%-kal növekedett, amely mintegy 173 ezer hektárral növelte a „zöldebb mezőgazdasági formának” a területét (Természetvédelem, 2022).

120 fő/km² népsűrűség alatt vidéki térségről beszélünk (Szabó, 2011), ezek alapján országunk lakosságának 70,5%-a városban, vagy városi térségben él (Eurydice, 2022). Mindazonáltal 2010-től napjainkig negyedével csökkent a vidékről elvándorlók száma, hiszen 2010 és 2020 között 1 000 lakosra vetítve 4,19-ről 1,36-ra esett vissza ezen érték (KSH, 2021). Jelentősen nőtt a vidéki vállalkozások aránya is. Az agrárgazdaság és kiegészítő területeinek gazdasági helyzete jelentős mértékben befolyásolja a vidéki lakosság megélhetését, mivel számos vállalkozás működik e térségekben. A vidéki vállalkozások tevékenységi területei: közel 20% mezőgazdaság, ~9% turizmus, vendéglátás, ~7-7-7% az élelmiszeripar, építőipar, kereskedelem (BÉMKH, 2022). Persze a koronavírus járvány okozta gazdasági nehézségek a vidéket is új kihívások elé állították (Domokos, 2021).

A TERÜLETI KÖZIGAZGATÁS

A fővárosi és megyei kormányhivatalok 2011. január 1. napjával jöttek létre a 2010. évi CXXVI. törvény alapján. Irányításukat a Miniszterelnökséget vezető miniszter látja el. A működésükre vonatkozó alapvető szabályokat a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény határozza meg. A kormányhivatalt a kormány megbízott irányítja, a hivatali szervezetet a főigazgató vezeti, kinek munkáját az igazgató segíti. A kormányhivatalok járási hivatalai két évvel később, 2013. január 1-jén kezdték meg működésüket. A járási hivatalokat a járási hivatalvezetők irányítják (H. Varga–Neszményi, 2013).

A fővárosi és megyei kormányhivatalok általános hatáskörrel rendelkező területi államigazgatási szervek, a Kormány társadalompolitikájának a végrehajtói feladatait látják el (Rákóczi, 2021; Rákóczi–Krizsán, 2021). A kormányhivatalok több ezer hatósági hatásköre szerteágazó, az élet minden területére kiterjed, a családtámogatásoktól és szociális ügyektől kezdődően, az agrárügyeken, építésügyön, földhivatali ügyeken, munkaügyön keresztül a műszaki engedélyezésig és okmányügyekig, így a teljes területi államigazgatást átfogja (Gyurita, 2014). A megyei kormányhivatalok agrártámogatással kapcsolatos feladatait a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti és működési szabályzatáról szóló 3/2020. (II. 28.) MvM utasítás (SzMSz) 45. §-a, a következőképp határozza meg. A tágabb értelemben vett vidékfejlesztéshez, a vidék élhetőbbé tételéhez, foglalkoztatás növeléséhez kapcsolódóan az építésügyi feladatokat az SzMSz 48. §-a, az örökségvédelmi feladatokat a 61. §, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi feladatokat az 50. § rögzíti. A földhivatali, a földművelésügyi, a foglalkoztatási és közfoglalkoztatási, a családtámogatási, a környezetvédelmi és természetvédelmi, az erdészeti hatósági és igazgatási, a vetőmag- és szaporítóanyag-felügyeleti, és a növény- és talajvédelmi feladatokat az SzMSz 51 §.-tól a 73. §-áig határozza meg.

A Békés Megyei Kormányhivatal szervezetében 14 főosztály és 9 járási hivatal működik. A járási hivatalok a kormányhivatal kirendeltségei, és a járási hivatalvezető vezetésével a hatáskörüket önállóan gyakorolják. A megye valamennyi szegletében jelen vannak és biztosítják az ügyfelek számára az ügyintézés lehetőségét. A járási hivatalok egyik legfontosabb feladata az ügyfélszolgálat, a kormányablak és okmányirodai feladatok ellátása. A megyében 16 kormányablak került kialakításra, továbbá mellettük 2 okmányiroda is működik. Emellett a járási hivatalok számos területen hatósági feladatokat is ellátnak. A kormányhivatalok humán erőforrás bázisát a közszolgálati tisztviselők adják (György–Hazafi, 2018).

INTEGRÁLT KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK A VIDÉK FEJLESZTÉSÉÉRT

A vidékfejlesztés koncepcionális kérdés. Ahogy a bevezetőben is olvashattuk, számos tényező miatt fontos, hogy a vidék élhető maradjon, fejlődjön. Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférésnek (egészségügy, oktatás-nevelés, kultúra stb.) alapvető szerepe van abban, hogy az elvándorlást megállítsa, sőt akár meg is fordítsa egy adott térségben (Csurgó, 2013).

Amikor vidékfejlesztésről beszélünk, hajlamosak lehetünk arra, hogy csakis a „nevesített” agrár-vidékfejlesztési forrásokat említsük. Ugyanakkor a multifunkcionális mezőgazdaság (Popp, 2003) téziséből kiindulva a vidék élhetőbbé tétele, az elvándorlás csökkentése, a munkahelyek létrehozása, a foglalkoztatás növelése, az infrastruktúra fejlesztése, a falvak, városok fejlesztése integrált szemléletű, komplex feladat. A fenti célok elérése érdekében a magyar kormányzat tervezett, célirányos intézkedéseket vezetett be 2010-től kezdődően.

Ezen intézkedések közül néhányat kiemelve: az agrár-vidékfejlesztési források megemlése, Terület- és Településfejlesztési Operatív Program szélesítése, foglalkoztatási támogatások széles köre, családtámogatások (CSOK, Falusi CSOK, családok otthon-felújítási támogatása, babaváró támogatás stb.) lakossági energia megtakarítási pályázatok (tanyafejlesztés, nyílászáró csere, háztartási gépcseré, napelemes rendszerek), Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram. Mindezekon túl ki kell emelni még a Modern Városok Programot, a Magyar Falu Programot, a Városi Civil Alapot, a Falusi Civil Alapot, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházásokat is.

A VIDÉK FEJLESZTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ HATÓSÁGI FELADATOK KOMPLEX VÉGREHAJTÁSA

Agrár- és vidékfejlesztési támogatások hatásköre

Országunk európai szinten is kiváló minőségű termőterülettel rendelkezik. Az ország jelentős területe áll mezőgazdasági művelés alatt. A legnagyobb területű művelési ág a szántó 4,3 millió ha-t is meghaladó területtel, ezt követi 790 ezer ha gyepterület, közel 100 ezer ha gyümölcsös, közel 70 ezer ha szőlő, nagyjából 35-35 ezer ha nádassal és halastóval, és közel 2 millió ha erdőterülettel rendelkezünk (KSH, 2019).

Magyarország Európai Unió csatlakozásával hozzáférhet az ún. Közös Agrárpolitika (KAP) által biztosított közösségi agrár- és vidékfejlesztési támogatási forrásokhoz. Már a Római szerződés is rögzítette a KAP létrehozását, ám az valójában 1962-ben indult el (Hill, 2011). A kezdetektől hét éves költségvetési (fejlesztési) ciklusokat követve támogatja a mezőgazdasági piacot (közvetlen kifizetések, normatív támogatások), és az ágazati fejlesztéseket (vidékfejlesztési támogatások). Az Agenda 2000 reformját követően 2 pilléressé vált a támogatási rendszer. Az 1. pillért a piacpolitika adja, melynek pénzügyi forrása az ún. Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA). A 2. pillér a vidékfejlesztés, melynek pénzügyi forrása az ún. Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) (Rákóczi-Barczi, 2015). Mind e mellett hazánkban jelentős forrást tesznek ki az ún. nemzeti támogatások, melyet a kormányzat biztosít az arra jogosult gazdáknak.

A legutóbbi költségvetési időszak (melynek jelenleg az ún. átmeneti támogatási időszakában vagyunk 2022 decemberéig) a 2014-2020-as volt, mely jelentősen erősítette az agráriumot, vidéki térségeket, hiszen az EMGA forrásaiból ~ 3 250 milliárd Ft, míg az EMVA finanszírozásából ~ 1 400 milliárd Ft támogatási forrás állt/áll rendelkezésre az agrárium számára. Utóbbiak mellett évente 100 milliárd Ft-os nagyságrendű forrás állt rendelkezésre a nemzeti támogatásokra is.

2010-től folyamatosan javul hazánk mezőgazdasági és vidéki teljesítménye, melynek köszönhetően az önellátottságunk szintje az alapvető élelmiszerekből (liszt, tej, sertéshús, baromfi, marhahús, tojás, étolaj, zöldség, gyümölcs, bor) 80%-on felüli. A gabonák esetében többet termelünk, mint az országos szükséglet. A többi élelmiszer esetében megközelítjük a teljes ellátottságot (European Commission, 2021). Jelentősen nőtt az agrárexportunk mind a megtermelt alapanyagok, elsődlegesen feldolgozott, mind a feldolgozott termékek esetében. A mezőgazdaság nemzetgazdasági értékelését is végig követhetjük a dualizmus korától Lentner (2019) munkájában.

Összességében kijelenthető, hogy az agráriumnak és a vidéknek az ország szempontjából kiemelt jelentősége van, hiszen: „Agrárium nélkül nincs vidék, vidék nélkül nincs Magyarország...” (Kulcsár, 2021).

A megyei kormányhivatalok a KAP agrártámogatásaival kapcsolatos feladataikat az SzMSz 45. §-a határozza meg, melyeket a megyei agrár- és vidékfejlesztést támogató főosztályok (AVTF) látják el. Ezeket a tevékenységeket 2 db ún. 3 oldalú megállapodással (Miniszterelnökség – Magyar Államkincstár – kormányhivatalok) létrejött szerződésekkel látják el. Az egyik szerződés az ún. kifizető ügynökségi feladatokról szól, mely tekintetében a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokkal összefüggő területi kezelésű kérelemkezelési, helyszíni ellenőrzési, megyei ügyfélszolgálati feladatokat látják el a közvetlen támogatások esetében. A másik szerződés alapján ún. közbenő szervezetenként ellátják a KAP tagállami végrehajtásával összefüggő feladatokat a vidékfejlesztési forrásokban.

A kormányhivatalok agrár- és vidékfejlesztést támogató főosztályain 3 osztály működik, és végzik a közvetlen támogatásokkal, vidékfejlesztési támogatásokkal, és helyszíni ellenőrzésekkel járó feladatokat. Az osztályokon felkészült, több éves releváns szakmai tapasztalattal rendelkező tisztviselők dolgoznak.

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatásokhoz kapcsolódó országos kérelmek kezelését teljes egészében a megyei kormányhivatalok végzik a beérkezéstől, a kérelemkezelésen és helyszíni ellenőrzéseken át a döntések kézbesítéséig, majd az elszámolásokhoz kapcsolódó feladatokat is. A szakmai irányítást a Kincstár alelnökségi szintű szervezeti egysége végzi a megállapodások által.

A közvetlen támogatások közül a legjelentősebb a területalapú támogatás, melyben évről-évre 5 millió ha területre igényel 164 ezer gazda támogatást. Mára elmondható, hogy az ún. egyseges kérelmekben 5 millió ha-ra beérkező SAPS és zöldítési támogatások egyre pontosabban érkeznek be, és évről-évre egyre gyorsabban, és nagyobb összegekben érkeznek meg a gazdálkodókhöz országosan 350-360 milliárd Ft értékben. E jogcímben Békés megyében évről-évre 13 ezer gazdálkodó nyújt be támogatási igényt közel 450 ezer ha területre.

A Békés Megyei Kormányhivatal éves szinten a közvetlen kifizetések és a vidékfejlesztési források, valamint a nemzeti támogatások esetében átlagban 40-50 milliárd Ft támogatás kifizetésében működik közre. 2021-ben ez az összeg megközelítette a 60 milliárd Ft-ot (BÉMKH, 2022).

Agrárügyi szakterület az agrár-vidékfejlesztési feladatokban

A megyei/fővárosi kormányhivatalok agrárügyi főosztályai az agrártámogatások ügyintézéséhez kapcsolódóan is közreműködnek. A közvetlen támogatások kifizetésének egyik alapkövetelménye, hogy a gazdálkodók megfeleljenek az ún. kölcsönös megfeleltetés (számos jogszabály által meghatározott keretrendszer) előírásainak. Ebben az agrárügy vonatkozásában a víz- és talajvédelemmel, vegyszerhasználattal kapcsolatos ellenőrzéseket végzik a 322/2007. (XII. 5.) Korm. rendelet, a 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet, valamint az 59/2008. (IV. 29.) FVM rendeletek alapján.

A főosztály agrár-kárenyhítő szervként is funkcionál. A kárenyhítő rendszer jelentős támasza a gazdálkodóknak, hiszen az éghajlatváltozás okozta kedvezőtlen időjárási tényezők nagyban hatnak a termelésre. A kárenyhítés megállapítását, kifizetések előkészítését a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) szakmai irányítása mellett szintén e szakterület végzi. A kifizetéseket az AVTF főosztályok közreműködésével a Kincstár végzi. 2021-ben az időjárási körülmények miatt 2 201 ügyfél 75 251 ha területre nyújtott be igényt a megyében (BÉKH, 2022). Ugyanakkor e szakterület a vidékfejlesztési forrásokból támogatott agrár-környezetgazdálkodási (AKG) és ökológiai gazdálkodási (ÖKO) támogatások ellenőrzésében szakértőként működik közre.

Az előzőeken túl a vidékfejlesztési támogatásokhoz kapcsolódóan a kérelmekhez benyújtandó hatósági bizonyítványok, igazolások kiállítását is végzi a szakterület. A főosztály önállóan végzett agrár- és vidékfejlesztési tevékenységei a földművelésügyi feladatok, az erdészeti hatósági és igazgatási feladatok, a vetőmag- és szaporítóanyag-felügyeleti feladatok, a növény- és talajvédelmi feladatok, a vadgazdálkodás igazgatása és támogatása, valamint a halászat igazgatása és támogatása.

Élelmiszer-biztonsági és állategészségügyi szakterület a vidékfejlesztési feladatokban

A megyei/fővárosi kormányhivatalok élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi főosztályai az agrártámogatások ügyintézéséhez kapcsolódóan a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésében is közreműködnek állatjóléti, állatjelölési, élelmiszerbiztonsági, közegészségügyi területeken. A nemzeti támogatásként megjelenő egyes állatbetegségek megőrzésével, azok kérelmeivel kapcsolatban végeznek tevékenységet, mely alapja a támogatás kifizetésének. A szintén nemzeti támogatásból finanszírozott sertés és baromfi állatjóléti támogatásokhoz kapcsolódóan a járási hivatalok igazolást állítanak ki a támogatást igénylő gazdálkodók részére.

Az előzőeken túl az agrár- és vidékfejlesztéshez kapcsolódóan számos egyéb feladata is van a szakterületnek állategészségügyi, állatjóléti és élelmiszerbiztonsági vonalon. Utóbbiak szorosan kapcsolódnak a vidékfejlesztési támogatások egyik tematikus alprogramjához az ún. REL-hez (Rövid Ellátási Lánc – termelőtől az asztalig a legrövidebb úton).

Jelenleg a megyénkben 62 db engedélyköteles élelmiszer-előállító üzemet (vágóhíd, feldolgozó üzem), 421 db bejelentés köteles élelmiszer-előállító üzemet (pékiség, szárasztészta készítő, savanyító üzem stb.), és 1 750 kistermelőt tartunk nyilván (BÉMKH, 2022).

Földhivatali szakterület

A földhivatali szakterület a termelés színhelye szempontjából ingatlan nyilvántartási ügyeket végez. Támogatások célja lehet a termőföld, itt jogszerű földhasználattal kell rendelkezzen a támogatást igénylő, melynek alapja a bejelentett földhasználati státusz. Ezzel összefüggésben a termőföld adás-vétel folyamatában, a végén a tulajdonjog bejegyzésében a kormányhivatalok látnak el feladatokat. A hatékonyabb termelés elérése érdekében a kormányzat az osztatlan közös tulajdonok megszüntetését tűzte ki célul, melyben szintén jelentős a területi államigazgatás feladata. Ugyanakkor a legtöbb fejlesztés színtere is ingatlanokon, földterületeken valósul meg (utak, építési beruházások, napelem-parkok stb.), így a beruházások engedélyezése kapcsán is megkerülhetetlen a földhivatali terület.

Környezetvédelmi szakterület

Az európai közösség és hazánk számára is a jövő kihívásai közé tartozik a fenntartható fejlődés előmozdítása, a környezet- és természet védelme, a hulladékmentes táj megteremtése. Magyarország területének 22,24%-a áll valamilyen típusú (hazai vagy európai) természetvédelmi oltalom alatt. Országunk 10 nemzeti parkjának területe megközelíti az 500 ezer ha-t. A természeti területeink összesen 850 ezer ha területen lelhetőek fel (Természetvédelem, 2022). Természetvédelmi és agrártámogatási szempontból ki kell emeljük továbbá a Natura2000 állatvédelmi és élőhelyvédelmi hálózatot, mely hazánkban 2 millió ha lehatárolt területet érint. E területekre bizonyos gazdálkodási korlátozások miatt a gazdák kompenzációs többlettámogatást vehetnek igénybe.

Az Eurobarométer által megkérdezett felnőtt vidéki lakosság 92%-a rendkívül fontosnak tartja a természet védelmét, melyet az agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszer részeként tartanak megvalósíthatónak (Eurobarométer, 2022). Hazánkban e célokat a természet védelméről szóló és a környezet védelméről szóló törvények alapján látjuk el. Engedélyező hatóságként a megyei/fővárosi kormányhivatalok környezetvédelmi, természetvédelmi és hulladékgazdálkodási főosztályai járnak el. Az eljárások során környezetvédelmi engedélyt, egységes környezethasználati engedélyt (IPPC), környezetvédelmi működési engedélyt adnak ki, valamint ezekhez kapcsolódóan előzetes vizsgálati eljárásokat, létesítési, működési engedélyezési eljárásokat folytatnak le.

Építésügyi és örökségvédelmi szakterület

A vidék arculatának megőrzése önmagában egy belső érték az építészeti, örökségvédelmi környezeten keresztül (Jandala-Sándor, 2013). Építési beruházások vonatkozásában a beépítést szabályozó előírások szerint a településfejlesztési, és -rendezési terveket, a település arculati kézikönyveket, valamint a településképi rendeleteket kell figyelembe venni.

A természeti, táji és építészeti értékek védelme során az örökségvédelem, műemlékvédelem (régészeti érték védelme) kiemelten fontos, mindazonáltal a világörökségi és a világörökségi várományos területek, és azok védőövezetei. Utóbbiak közül néhány példát megemlítve az ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete, Hortobágyi Nemzeti Park - a Pusztta, Fertő-táj, Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj. A várományos hely-

színekből Balaton-felvidéki kultúrtáj, megyénkből a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok, mint mintagazdaság jelentős a vidékfejlesztés és turizmus szempontjából.

Az ez irányú hatósági tevékenységet a kormányhivatalok építésügyi és örökségvédelmi főosztályai végzik engedélyezés, tudomásulvétel, bejelentési eljárások, hatósági bizonyítvány, szolgáltatás kérés vonatkozásában. A vidékfejlesztési források esetében számos építési beruházás valósul meg, melyekhez kapcsolódóan a legtöbb esetben szükséges bevonni az építésügyi, örökségvédelmi területet is.

Foglalkoztatási szakterület

A területi közigazgatás foglalkoztatási feladatai szorosan kapcsolódnak a vidékfejlesztéshez. Számos közfoglalkoztatási program megvalósítása történik járási start mintaprogramokon keresztül, szántóföldi növénytermesztést, kertészeti termesztést és állattartást megelőzve az önkormányzatok bevonásával. Ez a vidéki térségekben számos családnak biztosít megélhetést.

Az ún. „de minimis” támogatásokon keresztül munkahelyteremtő és munkahelymegőrző támogatásokat is igénybe vehetnek a gazdálkodók 100%-os intenzitással, akár eszközbeszerzést is megvalósíthatnak. A támogatásokat egymást kiegészítve, kombináltan tudjuk ajánlani a gazdálkodóknak, egyéb vállalkozóknak.

Foglalkoztatási célokra európai uniós és hazai forrásokból Békés megyében 2021-ben közel 13 milliárd forint eszközkeret állt rendelkezésre. Ebből közel 30 ezer főt érintően kerültek támogatások megállapításra. A 2021. évi támogatások között jelentős volt a koronavírus okozta veszélyhelyzet mérséklésére hozott gazdaságvédelmi intézkedések keretében nyújtott támogatások aránya. Nagy segítséget jelentett a veszélyhelyzet időszaka alatt biztosított támogatások köre, hiszen 56 tevékenységi körben volt lehetőség egyszeri 219 ezer Ft-os támogatást adni. A foglalkoztatók részére a 7 hónapig biztosított, bruttó munkabér 50%-os finanszírozását segítő támogatás is több tevékenységi körben volt biztosított (BÉMKH, 2022).

A megyében a közfoglalkoztatásban érintettek száma az országos folyamatokhoz hasonlóan mérséklődik, azonban ez a támogatási forma térségünkben továbbra is jelentős szereppel bír. Az elmúlt évben közfoglalkoztatási forrásokból közel 8 milliárd Ft felhasználása történt meg, mely 15 ezer fő foglalkoztatásához járult hozzá (BÉMKH, 2022).

Családtámogatási szakterület

A vidék népességmegtartó képessége, az ingatlanállomány korszerűsítése érdekében a magyar családtámogatási rendszer elemeinek nagy jelentősége van. A vidéki területeken élők számára a Családok Otthonteremtési Kedvezménye (CSOK), a falusi CSOK nagy segítséget jelent, ugyanakkor jelentősen hozzájárul a népességmegtartó képességhez a babaváró támogatás, valamint a gyermeket nevelő családok otthonteremtési támogatása, a kamattámogatás, az adó-visszatérítési támogatás, összességében lakáscélú állami támogatások.

2020-ban a megyében a lakáscélú állami támogatások igénybevételére a hitelintézetek 1818 db szerződést kötöttek a támogatott személyekkel.

KORMÁNYHIVATALI JÓ GYAKORLATOK

Az előzőekben részletezett feladatok komplex szemléletű végrehajtása alapvető fontosságú a vidék fejlesztése szempontjából. Ebben a megközelítésben a Békés Megyei Kormányhivatal által folytatott jó gyakorlatokat mutatom be abban a két fő bontásban, hogy milyen eljárásokat követünk a szervezeten belüli (kormányhivatalon belüli) munkaszervezést illetően, valamint az érintett további hatóságok, kamarák, érdekképviseleti szervek bevonása esetén. Külön foglalkozom az elektronikus ügyintézés sajátosságaival.

Szervezeten belüli gyakorlatok a gazdálkodók ügyeinek segítésére

- *Koordinációs értekezletek, szakmaközi egyeztetések:* az érintett hatósági feladatok többsége a területi közigazgatáshoz (kormányhivatalhoz) van telepítve. Az agrár- és vidékfejlesztéshez kapcsolódó feladatok integrált végrehajtása már a Miniszterelnökség általi feladatkiadás során elkezdődik. A kormányhivatal a feladatok kiosztása során megjelöli a végrehajtásban érintett szervezeti egységeit, ám tájékoztatásul megküldi az érintett további szervezeti egységeknek is. Így a többi hatóság is tud előre tervezni, láthatják, hogy a végrehajtás során megkereséseket kaphatnak, ezekre fel tudnak készülni, tájékozódni tudnak. Több esetben már a járási hivatalok is látják egy-egy intézkedésben történt feladatot, így a hozzájuk érkező megkereséseket tudják kezelni, illetve az önkormányzatokat, további érintetteket is tájékoztatni tudják a pályázati lehetőségekről, közelgő határidőkről. Ezeken túlmenően egy-egy nagyobb horderejű, széles gazdálkodói réteget érintő időszak esetén (területalapú támogatás beadásának kezdete, nagyobb érdeklődésre számot tartó beruházásos jogcím kapcsán) az érintett szervezeti egységek koordinációs értekezletet tartanak, szakmaközi egyeztetéseket folytatnak. A területalapú támogatás beadása előtt az agrártámogatási terület egyeztetet a földhivatallal, az állategészségüggyel, az agrárügyi területtel a gazdák rugalmas kiszolgálásáért. Beruházási támogatási dömping során az agrártámogatás egyeztetet az építésüggyel és a környezetvédelemmel is, hogy például nagyobb számú hatósági bizonyítvány kérés jelentkezhet a pályázók részéről.
- *Jogszabály-módosítási javaslatok előkészítése:* a beérkező tapasztalatok által több esetben van lehetőségünk az eljárások javításának kezdeményezésére, a megváltozott (gazdasági, jogi környezeti stb.) körülmények miatt jogszabály módosítási javaslatok előkészítésére. Ebbe a munkába a kormányhivatalok bevonása után, a Miniszterelnökség szakmai egyetértése esetén az irányító minisztériumok bevonása is megtörténik. A legutóbbi jelentősebb ilyen típusú kezdeményezéseinket kiemelve: a földhasználati jog bejegyzésének automatikussá tétele (adás-vétel esetén), a támogatások kapcsán örökösök felszólíthatók az eljárásban történő részvételre. Ezek eredményével a támogatások maradéktalan felhasználását érthettük el. Emellett a vidékfejlesztési támogatások esetében a projektértékelési határidő 10 napra történő csökkentésének javaslatával és annak elfogadásával jelentősen felgyorsult a beérkező kérelmek kezelése.

- *Tematikus fórumsorozatok:* a gazdák minél szélesebb körű kiszolgálása, az eljárások ügyfelekhez közelebb vitele érdekében az érintett szervezeti egységek és szakmai kamarák (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége) bevonásával a járási hivatalok szervezésében kiemelt témákat középpontba állítva (területalapú támogatás, állatalapú támogatások, vidékfejlesztés, élelmiszerbiztonság, hatósági ügyek stb.) rendszeres fórumsorozatokat tartunk. A fő cél, hogy a megye minden „szegletébe”, minden gazdához eljusson a szükséges információ.
- *24 órán belüli válaszadási rendszer:* az agrártámogatási területen a kormányhivatalok körében terjed az ún. 24 órán belüli válaszadási rendszer. Ennek lényege, hogy „aki hozzánk fordul, annak minden segítséget meg kell adjunk”. Aki felhívja az agrártámogatási főosztályunkat, legkésőbb 24 órán belül érdemi választ kell kapjon, az ügyintéző végig mentorálja a megoldás irányába.
- *Agrár- és Vidékfejlesztési Gyorsinformációs Rendszer:* egy aktív kommunikációs csatorna. E-mail címmel regisztrálhatnak rá gazdák, önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek, falugazdászok, kamarai tanácsadók. Ezen felületen egy gombnyomással el tudunk juttatni fontos üzenetet például közelgő határidőkről, felhívásokról a regisztráltak számára. Üzenetet is tudunk fogadni a felületen. Kiemelt időszakokban hetente többször is el tudjuk érni a gazdákat ezen a fórumon.
- *Szakmai kutatások, adatok, tudományos tanács, publikációk:* a Békés Megyei Kormányhivatal vezető kormány megbízott, Dr. Takács Árpád egy tudományos fórum megvalósítását tűzte ki célul. Ennek célja, hogy az évek során, az együttműködő partnerekkel folytatott mindennapi gyakorlati feladatokon túl, a megye jövőjét hosszú távon is meg tudjuk tervezni. A munkában valamennyi gyakorlati szervezet, tudomány képviselteti magát új utakat, válaszokat keresve. Előbbiek eredményeként 2019. július 9-én Békéscsabán megalakult a Békés Megyei Kormányhivatal Tudományos Tanácsa. A tanács legfontosabb célja a kormányhivatal tudományos értékeinek feltárása, a tudományos eredmények gyakorlatba ültetése és a felhalmozott ismeretanyag összegzése útján a közjó és a megye lakosságának szolgálata. A tanács megalakításával a kormányhivatalban olyan egyedülálló tudományos műhely jött létre, amely lehetőséget biztosít a tudományos munka iránt érdeklődő munkatársaknak (23 fő) a szakmai kiteljesedésre. A tanácsban tudományterületenként albizottságok, ezen belül pedig szekciók működnek önálló vezetőikkel és tagokkal. A tanács tudományos kutatások koordinálását támogató alelnöke a Gál Ferenc Egyetem rektora, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, a Gál Ferenc Egyetem, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, továbbá a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Békés Megyei Igazgatóságának, a Magyar Orvosi Kamara Békés Megyei Területi Szervezetének, valamint a Magyar Vöröskereszt Békés Megyei Szervezetének tisztviselője segíti a tudományos kutatásokat. A tanács tevékenységéhez kapcsolódóan 2020-ban megvalósult 3 tudományt népszerűsítő cikk, 2 tudományos cikk, 5 konferencia közlemény, 4 könyvrészlet, valamint 1 könyvfejezet megírása (Rákóczi, 2021). A tanácsban folytatott kutatómunkák eredményei közvetlenül hasznosíthatók a vidék fejlesztésében végzett munkánk során.

- *Pályaválasztási vásár:* rendszeresen rendezik meg a kormányhivatalok a pályaválasztási vásárait a pályaválasztás előtt állók, és a pályakorrekciót tervezők előtt a vidéki foglalkoztatás bővítése, a népességmegtartó képesség növelése érdekében. Az utóbbi időben az agrárgeneráció váltást elősegítvén mindinkább előtérbe kerülnek a mezőgazdasági tematikus programok a vásárokon, melyek igen népszerűek. Itt iskolák, agrárüzemek is bemutatkoznak, állatsimogató, gépbemutató működik, sőt ételkóstolók, helyi termelők is bemutatkozhatnak. A 2021-ben megrendezett két napos vásáron 106 kiállító (középsiskolák, felsőoktatási intézmények, munkáltatók stb.) képviseltette magát saját standdal. Összesen közel 5 500 résztvevő fordult meg az eseményen a két napon (BÉMKH, 2022).

Koordinációs feladatkörben szakmai kamarákkal/érdekképviseleti szervezetekkel együttműködés

- *Kiemelt beruházások koordinációs értekezlete:* több nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházás valósul meg az országban, megyénkben is. Ezen eljárások lényege hatósági szempontból, hogy a „kiemelő” rendelet meghatározza a fejlesztés megvalósításában érintett eljáró hatóságokat, valamint rögzít eljárási határidőket is, általában a hatályos szabályok szerintinél rövidebbeket. A megyei kormányhivatalok az engedélyezési eljárások során a kivitelezés mérföldköveinél koordinációs értekezleteket hívnak össze, melyen a beruházó, tervező, kivitelező, az összes érintett hatóság és szakhatóság, valamint a szolgáltatók is jelen vannak azért, hogy egy helyen minden kérdést tisztázni tudjanak, és elkerüljék a hatóságok közötti „ügyfélíngáztatást”. A koordinációs értekezletek jelentős hatékonysággal bírnak a beruházások ütemes, határidőre történő végrehajtása során.
- *Együttműködési megállapodások (kamarák, agrárképzési intézmények) cselekvési tervek, stratégiák meghatározása, közös konferenciák:* a Békés Megyei Kormányhivatal 2017 óta meghirdette a társadalmi alapokon nyugvó területi közigazgatást a megyében. A céljai elérése érdekében együttműködési megállapodások megkötését hirdette meg az agrár- és vidékfejlesztésben érintett szakmai kamarákkal, érdekképviseleti szervezetekkel. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával (NAK), a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetségével (MAGOSZ), a Kereskedelmi és Iparkamarával, vadász kamarával, a megyei orvos kamarával, építész- és mérnök kamarákkal, a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetségével (VOSZ), a Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetségével (KISOSZ). Mellettük a megyei agrár közép-, és felsőoktatási intézményekkel. Az együttgondolkodás, stratégiák meghatározása, közös célok elérése, körülmények felmérése, valós kérdésekre, valós válasz adása a cél. Az együttműködések megfogható eredménye a Szakképzési Munkacsoport létrehozása, és annak munkáját segítő Pályaorientációs Kerekasztal, melyben már a gazdasági szereplők is tagok. Utóbbiak célja, hogy meghatározza, hogy milyen jövőt, milyen megyét kívánnak látni maguk előtt a szereplők, és előre 10-15 évre vizionálva most hoznak cselekvési döntéseket új képzések beindításáról, egy-egy terület súlypontosabbá tételéről. Utóbbi vonatkozik a vidékfejlesztésre is (Rákóczi, 2021). A jövőkép felku-

tatásában már 5 éve rendezzük meg a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemmel, a NAK megyei szervezetével, a MAGOSZ-szal, valamint a határon túli egyetemekkel (Partium, Délvidék, Bánság), és vállalkozások részvételével Szarvason a Nemzetközi Vidékfejlesztési Tudományos Konferenciát. Az eredményeket sok esetben azonnal hasznosítani tudják, de az elhangzottak jó alapot adnak szakirányú kutatások végrehajtásához is.

- *Szakmai gyakorlat biztosítása:* az együttműködések során a kormányhivatalok gyakorlati helyet biztosítanak a középiskolások, valamint a felsőfokú képzésben résztvevők számára, ugyanakkor a duális képzésben is részt veszünk. Ez a tisztviselői utánpótlás szempontjából is kiemelkedő, de fontos, hogy a gyakorlatok során a résztvevő hallgatók, a jövő szakemberei a hatósági eljárásokba is közelebbről betekinthesnek.
- *Elektronikus ügyintézés szélesítése:* a pandémia eddig soha nem látott kihívás elé állította a területi közigazgatást, hiszen a kormányhivataloknak az alapfeladatai ellátása mellett az oltási feladatok maradéktalan ellátását is biztosítani kellett (Rákóczi, 2021). A járvány időszakában nem kizárólag az ügyfelek kényelmét, hanem biztonságát is szolgálta az e-ügyintézés lehetősége, mely a jogszabályi könnyítésekkel együtt lehetővé tette, hogy a közigazgatási szolgáltatások működőképeseek maradjanak. Mérhetően növekedett a *magyarorszag.hu* oldal forgalma, és az E-papíron benyújtott kérelmek, iratok száma; mindez azt is jelentette, hogy a hatóságok, a kormányablakok előtt folyamatban lévő ügyek száma nem csökkent, a személyesen megjelenő ügyfelek számának jelentős csökkenése mellett. A pandémia hatása az e-ügyintézés népszerűbbé válásában is megjelenik, ami önmagában, minden egyéb körülménytől eltekintve nem feltétlenül hátrány, hiszen a költséghatékony, korszerű és gyors ügyintézés elvárása könnyebben biztosítható.
- *Széles körű az e-ügyintézés lehetősége:* a hatósági ügyek intézésében egyre szélesebb körű lehetőség áll az ügyfelek rendelkezésére az elektronikus ügyintézési térben.
- *Megszemélyesített e-kérelmek nyomtatványok:* az agrár- és vidékfejlesztési támogatások kérelmeinek felületén megszemélyesített kérelmeket kap az elektronikus felületen az ügyfél, mely a kitöltés során rögtön a hibákra is felhívja az ügyfelek figyelmét. A minimális tartalmi hibákat tartalmazó kérelmeket az elektronikus feladás és átemelés után a kérelemkezelő felületen a kollégák is ugyanabban a formában látják. A nyomtatványok fejlesztése, naprakészé tétele folyamatosan történik, az ügkörök bővülnek.
- *E-papír funkció:* az e-Papír szolgáltatás egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, és a segítségével a hivatalos levelezéseket gyorsan, kényelmesen, elektronikusan lehet intézni azokban az esetekben, ahol nem állnak rendelkezésre e-nyomtatványok. Ezt a funkciót közigazgatási hatóságok döntő többsége használja, ugyanakkor az ügyfelek is egyre növekvő számban terjesztenek elő kérelmeket, iratokat e formában a hatóságok elé.
- *E-Ing rendszer:* az ingatlan-nyilvántartással összefüggésben fejlesztett rendszer 2023-tól áll majd a gazdák és az ügyfelek rendelkezésére. Ezzel a funkcióval kényelmesen, gyorsan, rugalmasan, papírmentesen tudják majd az ingatlan-nyilvántartási ügyeket intézni az ügyfelek és a jogi képviselők is.

- EKEIDR2” projekt: az egységes irat- és folyamatkezelő rendszer területi közigazgatásra történő kiterjesztése projekt keretében jelenleg 203 db eljárás került a SZÜF (ügyfélkapu) portálra kifejlesztésre a különböző kormányhivatali ügyköröket érintő eljárások vonatkozásában. Ezekből mintegy 96 ügytípus az élelmiszerlánc-biztonság, földművelésügy, valamint növény-, talaj- és agrárkörnyezet-védelem szakterületekre vonatkozóan a gazdálkodók kiszolgálását támogatja.

ÖSSZEGRZÉS

A vidék népességmegtartó képességének növelése, a foglalkoztatás bővítése, az elérhető szolgáltatások színvonalának folyamatos bővítése a jövő szempontjából koncepcionális kérdés. A Kormány 2010-től kezdődően tervezett, célirányos, komplex intézkedések bevezetésével valósítja meg a fenti célokat. A végrehajtási folyamatban számos hatóság, az önkormányzatok, civil szervezetek, kamarák, érdekképviseleti szervek vesznek részt, ugyanakkor speciális jogállása miatt a Miniszterelnökség, így a területi közigazgatás is jelentős szerepet játszik e folyamatokban. A tapasztalatok alapján számos jó gyakorlat is kialakításra került a kormányhivatalok által, melyek az érintett szereplők közötti kapcsolatokat erősítik, a végrehajtást eredményesebbé tehetik. Az eredmények gazdasági, foglalkoztatási, demográfiai mutatókkal mérhetőek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Békés Megyei Kormányhivatal (BÉMKGH) (2022): *Adatszolgáltatás gazdasági mutatókról, agrár- és vidékfejlesztési támogatásokról, családtámogatási intézkedésekről, agrárügyi adatokról, foglalkoztatási adatokról.*
- Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránt – Tözsér Anett – Kovács Gyöngyi – Major Veronika – Kathie, Gulmira Uakhitova – Katona Péter – Vasvári Mária (2015): Basis of Heritagization and Cultural Tourism Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 188., 307-315.
- Csurgó Bernadett (2013): „VIDÉKEN LAKNI ÉS VIDÉKEN ÉLNI” A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék. Argumentum Kiadó, Budapest, 176.
- Domokos László (2021): A koronavírus-járvány közpénzügyi kihívásai és a számvevőszéki válaszok. *Polgári Szemle* vol. 17., no. 4-6., 32-46.
- Egri Zoltán (2017a): Regional health inequalities in the European macroregion from the East Central European perspective. *Regional Statistics* vol.7., no. 1., 197-224. <https://doi.org/10.15196/RS0711>
- Egri Zoltán (2017b): Magyarország városai közötti egészségyenlőtlenségek. *Területi Statisztika*, vol. 57., no. 5., 537-575. <https://doi.org/10.15196/TS570504>
- Eurobarometer (2022): *Public opinion on the common agricultural policy.* <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance/eurobarometer>. Letöltés: 2022.02.16.
- European Commission (2021): *Statistical Factsheet – Hungary.* [agri-statistical-factsheet-hu_en.pdf](https://ec.europa.eu/agri-statistical-factsheet-hu_en.pdf) (europa.eu) Letöltés ideje: 2022.02.12.
- EURYDICE (2022): *Magyarország: A népesség - demográfiai helyzet, nyelvek, vallások.* https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-35_hu. Letöltés: 2022.02.10.
- Farkas Tibor (2002): Vidékfejlesztés a fejlődésemleletek és a fejlesztési koncepciók tükrében. *Tér és Társadalom*, vol. 16, no. 1., 41-57.
- György István – Hazafi Zoltán (2018): *Közszolgálati életpályák a közigazgatásban és a rendvédelemben.* Studia universitatis communia, Dialóg Campus Budapest, 239.

- Gyurita Rita (2014): A fővárosi és megyei kormányhivatal. Új Magyar Közigazgatás, vol. 7., no. 2., 8–19.
- Hill, Berkeley (2011): *Understanding the Common Agricultural Policy* (1st ed.). Routledge, London, 352.
- H. Varga Katalin – Neszményi Zsolt (2013): A kormányhivatalok (a Somogy Megyei Kormányhivatal) helye és szerepe a magyar közigazgatás fejlődéstörténetében. *Acta Scientiarum Socialium*, vol. 38., 209–225.
- Jandala Csilla – Sándor Tibor (2013): Világörökségi helyszínek turisztikai hasznosítása Magyarországon – A Ripa Pannonica lehetőségei. *Polgári Szemle* vol.9., no. 3-6., 100–110.
- Káposzta József (2020): A vidékfejlesztés helye a regionális tudományban - The position of rural development in the regional science. *Tér és Társadalom*, vol. 34., no. 1., 37-40.
- Kulcsár László (2021): A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Békés megyei elnöke, a MAGOSZ Békés megyei elnöke (1992-2022).
- Központi Statisztikai Hivatal (KSH) (2021): *Magyarország, 2020*. Budapest, 270.
- Központi Statisztikai Hivatal (KSH) (2019): *Magyarország földterülete művelési ágak szerint*. https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0008.html Letöltés ideje: 2022.02.12.
- Lentner Csaba (2019): *A magyar állampénzügyek fejlődéstörténete a dualizmus korától napjainkig*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 280.
- Popp József (2003): KAP-reform és a többfunkciós mezőgazdaság. *Gazdálkodás* vol. 47., no. 4., 48-69.
- Rákóczi Attila (2021): A társadalmi alapokon nyugvó területi államigazgatás. *Civil Szemle* vol. 67., no. 2., 47–63.
- Rákóczi Attila (2016): *Kunhalmok és emberek az évezredek sodrában*. Magyar Természettudományi társulat, Budapest, 119.
- Rákóczi Attila – Barczy Attila (2015): A Körös-Maros Nemzeti Parkért Egyesület kunhalmok védelméért folytatott tevékenységének eredményei 20 év távlatából. *Civil Szemle*, 2015, vol. 12., no. 2., 57-74.
- Rákóczi Attila – Krizsán Anett (2021): A Békés Megyei Kormányhivatal feladatellátása a koronavírus járvány elleni védekezés időszakában. *Polgári Szemle* vol. 17., no. 4-6., 130–148.
- Szabó Szabolcs (Szerk.) (2011): Vidéki térségek Magyarországon. *Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanulmányok* 5., ELTE, Budapest, 270.
- Természetvédelem (2022): *Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)*. <https://termeszetvedelem.hu/magas-termeszeti-erteku-teruletetek-mtet/>. <https://termeszetvedelem.hu/category/vedett-termeszeti-teruletetek/>. Letöltés: 2022.02.10.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

Római Szerződés (EGK)

- 322/2007. (XII. 5.) Korm. rendelet a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről
- 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről
- 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet a kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról
- 3/2020. (II. 28.) MvM utasítás a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti és működési szabályzatáról